

Mâ-i Müstâ'mel

Soru: Abdest veya gusûlden sonra vücudumuzdan ayrılan suya **ma-i müsta'mel** diyoruz. Bir suyun müsta'mel olabilmesi için olması gereken nedir, bu suyun hükmü nedir?

Cevap: “Ma-i müsta'mel temizdir fakat temizleyici değildir.” Yani kendisiyle abdest veya gusûl alınamaz.

Ma-i müsta'melin tarifi hususunda ihtilaf edilmiştir.[1] **İmam Ebu Hanife** ve **İmam Ebu Yusuf**'a göre “Abdestsizlik veya cünüplüğü izale etmek ve mukabilinde sevap beklenen bir fiil için kullanılan[2] her bir suya ma-i müsta'mel denir.[3]” **İmam Muhammed** ise bir suyun ma-i müsta'mel olabilmesi için o suyun karşılığında sevap beklenen bir amelde kullanılmasının şart olduğunu söylemekte yani **Şeyhayn**in görüşünün sadece ikinci kısmını tercih etmektedir.[4]

Bu hususla ilgili önemli ikinci konu bir suyun ne zaman ma-i müsta'mel olacağıdır. İmamlarımız, suyun uzuv üzerinde kaldığı müddetçe müsta'mel olmayacağı hususunda ittifak halindedirler. Bu mesele hakkında mezhepte iki kavil vardır. Birincisi, abdest veya gusûl için kullanılan su uzuvdan ayrılmasıyla müsta'mel olacaktır. Bu görüş **Hidaye** sahibinin tercihidir.[5] **Belh Meşayih**i, **et-Tahavi**, **Zahir el-Merğîni**, **Sadru's-Şehid** ve **Fahru'l-İslâm**'ın görüşü ise suyun müsta'mel olabilmesi için uzuvdan ayrılıp bir yerde istikrar edip yerleşmesi gerekmektedir.[6]

Meseleyle ilgili üçüncü nokta ma-i müsta'melin hükmünün ne olduğudur. İmam Ebu Hanife'den **Hasen b. Ziyad** tarikiyle yapılan nakle göre **İmam-Azam**'a göre **necaset-i galizadır**. İkinci rivayet olan İmam Ebu Yusuf'un rivayetine göre İmam ma-i müsta'melin **necaset-i hafife** olduğu görüşündedir.[7] İmamdan üçüncü nakli yapan İmam Muhammed'in rivayetine göre İmam Ebu Hanife Ma-i müsta'melin temiz olacağı görüşündedir ki İmam Muhammed'in görüşü de bu istikamettedir.

Son olarak İmam Muhammed'in Ebu Hanife'den naklettiği ve tercih ettiği “ma-i müsta'melin temiz olması” şeklinde zikrettiğimiz görüş mezhepteki kitaplarda daha tercihe şâyan görüş olarak verilmektedir.[8] Ancak buradan ma-i müsta'melin temizleyici olduğu ve müstamel suyla abdest alınabileceği gibi bir mana anlaşılmamalıdır. Zira temiz olduğu şeklindeki hüküm **umum-i belvâ** olduğu için, yani bu şekildeki bir sudan kaçınmanın mümkün olmaması sebebiyledir. Yoksa ma-i müsta'melle abdest alınamayacağı belli olan bir şeydir.

Nitekim İmam Muhammed “Bir kimse şayet temiz bir kaptan abdest alacak olursa, başkasının artık o kaptan abdest alması caiz değildir” demektedir.[9] **İmam Tahavi** de “**Muhtasar**”ında, ma-i müstamel abdest almanın caiz olmadığını “ashabımız dedi ki” şeklindeki cümleyle ifade etmektedir.[10] Ma-i müsta'melin temiz olduğunu âsar cihetiyle değerlendirecek olursak İmam Muhammed'in, kendi görüşüne sahabenin **Efendimiz Aleyhissalatü vesselâm**'ın

abdest almasından sonra arda kalan suyla teberrük yapmasını delil olarak öne sürdüğünü görüyoruz. Zira Ma-i müsta'mel şayet necis olmuş olsaydı Efendimiz takriri ile bu duruma rıza göstermez ve bu hareketi yapmaktan onları men ederdi. İşte bu men etmeyişinden ma-i müsta'melin temiz olduğu anlaşılmaktadır.[\[11\]](#)

Alâ külli hal, yine de ma-i müsta'melden ihtiyaten sakınmalı ve bunun için abdest önlüğü kullanılmalıdır. Zira İmam eş-Şa'ranî "el-Mizanu'l-Kübra"sında ma-i müsta'melin galiz necaset olacağı şeklindeki hükmün havasa ait olduğunu, temiz olduğu şeklindeki hükmün de avama ait olduğunu belirtmektedir. Ve devamla, şayet abdestten sonra dökülen suların köpek leşlerinin atıldığı sular gibi olduğu görülse bunun hakikatinin anlaşılabileceğini belirtir.[\[12\]](#) İşin bu yanı da mühimdir ve yabana atılmamalıdır. Allah en iyisini bilir...

[\[1\]](#) Ebu Bekir Razi el-Cessâs, Ahkâmu'l-Kur'an,

[\[2\]](#) Fıkıhtaki meşhur tabirle "kurbet" için kullanılan...

[\[3\]](#) Burhaneddin el-Merğînâni, el-Hidaye, I/ 25 Daru'l-Erkam, Beyrut-Lübnan

[\[4\]](#) Sadru's-Şeria, Şerhu'l-Vikaye, I/ 388 (Umde ile) Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan 2009 B.1

[\[5\]](#) El-Merğînani, el-Hidaye, a.y.

[\[6\]](#) Abdu'l-Hayy el-Leknevî, Umdetu'r-Riaye, I/ 389-390 Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan 2009 B.1

[\[7\]](#) Ki İmam Ebu Yusuf da hakeza bu görüştedir. EL-Leknevi, Umde, a.y.

[\[8\]](#) İbrahim el-Halebî, Mülteka'l-Ebhur (Dâmad şerhi ile) I/ 48 Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998 B.1

[\[9\]](#) Muhammed b. Hasen eş-Şeybânî, el-Camiu's-Sağir, s. 75 Alemu'l-Kütüb-Beyrut, 1986 B.I

[\[10\]](#) Ebu Bekir Razi el-Cessas, Şerhu Muhtasari't-Tahavi, I/ 129

[\[11\]](#) Es-Serahsi, Şerhu Kitabi's-Siyeril-Kebîr , I/82 Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan 1997 B.1

[\[12\]](#) Abdulvehhab eş-Şa'rânî, el-Mizanu'l-Kübrâ, I/ 129 Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan 2009 B.II